

WIKI

Ramasetter Róbert

Budapest

Negyedévre — 240
 Egy hónapra — 85
 Egy szám ára pályaudvaron és vidéken is 4 lei
 Bukarestben — 5—

Újszlovákiában
 Egy hónapra — ck 35—
 Egy szám — 1-50

ESIDO POLITIKAI NAPILAP

1924 december 15 Hétfő

Ciuj-Kolozsvár * VII. évfolyam * 280. szám

5685. Kiszlev 18

A mi új sárga foltunk

Az embernek a szegény az arcába kergeti a vért és remegnek az idegei a megaláztatásnak a kínjából, amikor napról-napra regisztrálnia kell, hogy a kolozsvári egyetem zsidó diákjait újra és újra megverték. Fainótt férfiember nem szenvedhet nagyobb megaláztatást, mint a verést, amely végső fokon az emberi méltóságot csapja arcul.

A kolozsvári egyetemen már egészen megszokott dolog, hogy egy-egy nagyobb csoport diák a védekezésre képtelen és már elenyésző száma miatt is tehetetlen zsidó diákokat véreire veri. Ez a verés a mi új sárga foltunk, amelynek viselésére azonban egyáltalában nem vagyunk hajlandók. A mi diákjainknak éppen úgy joguk van a tanuláshoz, mint az ország bármelyik más lakójának és mi önértünk és gerincességünk tudatában minden törvényes eszközzel a végsőig fogunk küzdeni azért, hogy ez a szégyenteljes, emberellen és elviselhetetlen állapot egyszer és mindenkorra megszűnjék.

Nem hatósági beavatkozástól várjuk mi a fordulatot. Mi a román diákság mentalitásának megváltozását várjuk el. Azt várjuk az ország és így a kolozsvári egyetem román ifjúságától is, hogy be fogja látni, vannak olyan esztékák, amelyek még háború esetén sem engedhetők meg.

A román diákság láborút visel a zsidó lakosság ellen, hogy miért, miért nem, azt most ne kutassuk, mi kénytelenek vagyunk elviselni ezt a harcot, azt azonban nem vagyunk hajlandók elismerni, hogy a számarány adta testi fölényrel trutalizálják diákjainkat.

Küzdeni fogunk emberi méltóságunk tiszteltetéséért és a küzdelemben nemcsak a hivatalos hatalomhoz, de elsősorban a román nép évszázados igazságérzetéhez hiálunk segítségért. Apellálunk minden igaz emberhez, mindenhé, aki ennek az országnak rendjét, békejét és nyugodt fejlődését kívánja, hogy teljes erejével fog küzdeni e szörnyű jelenségek ellen, amelyek végeredményben nemcsak a mi megaláztatásunkat jelentik, de az ország nyugalmanak feltörését és a civilizáció gondolatának megcsufolását is.

Megkezdte működését a román-magyar döntőbíró

Budapest, december 13. A M. T. I. jelentése szerint a régebben megalakult román-magyar vegyes döntőbírósnak újonnan megválasztott elnöke Cederkrantz volt svéd követ. Az új elnök, tekintettel a bíróság közeljövőben meginduló érdemleges tevékenységére, különböző szervezeti és technikai megbeszélés végett december 18-ára meghívta Lausanneba a román és a magyar kormányok megbízottait. A magyar kormány részéről Gajzágó László miniszteri tanácsos már el is utazott. A döntőbíró tagjai az elnökön kívül román részről Antonlade, magyar részről Székács kuriai bíró.

Csak januárban ül össze a német birodalmi gyűlés

Berlin, december 13. Marx kancellár tegnap tárgyalásokat folytatott a pártvezérekkel. A demokrácia párt viszantasztott bármiféle együttműködést a jobboldallal. A néppárt viszont kijelentette, hogy csak akkor vesz részt a kormányban, ha tiszta polgári koalíció alakul. A centropárt még nem határozott. Marx kancellár kijelentette, hogy semmiesetre sem hajlandó a nacionalistapárttal együttműködni.

Felhivatalos jelentés szerint a birodalmi gyűlés csak januárban ül össze.

A keddi minisztertanács tárgyalja az ostromállapot felfüggesztéséről és a gabonaárak maximálásáról szóló javaslatot

— Bukaresti munkatársunk esti telefonjelentése —

Kormánykörökben és a parlament folyosóján ma élénk kommentáltak azt a hírt, hogy a kormány végleg meg akarja szüntetni az ostromállapotot és a hadizónát az ország egész területén.

A hír szerint Bratlaru miniszter e célból ma megbeszéléseket folytatott Mardarescu hadügyminiszterrel, amelyek során abban állapodtak meg, hogy a kérdést a keddi minisztertanács első tárgyalásán, amely előreláthatólag az ország egész területén fel fogja függesztetni az ostromállapotot.

A kedden összetűlt minisztertanács egy másik igen fontos ügyben is fog határozatot hozni. Tatarescu miniszter ugyanis egy tervezetet nyújtott át a miniszterelnöknek, amely a gabona árak vagononként hét-nyolcezer lejben való maximumát javasolja. Ugyanzen a minisztertanácsban fogják a gabonakereskedés módjait megvitatni.

Halálra ítélték a bombapör két fővádlottját

A bíróság súlyos és példát statuáló ítéletet hozott a bombapörben. A többi vádlottakat öt-tíz évi fegyházra ítélték

(Budapest, december 13. Az Uj Kelet tudósítói) Nemcsak Magyarország, de az utódállamok, sőt a távolabbi külföldi államok közvéleményének érdeklődését is heteken keresztül tartotta lenyűgözve a hírhedt bombapör budapesti tárgyalása. Mindenki úgy érezte, hogy ez a tárgyalás komoly próbaköve lesz a régi jóhírnök, de a forradalmak és ellenforradalmak zűrzavarában megingott magyar igazságszolgáltatás függetlenségének és pártatlanságának. És a magyar igazságszolgáltatás megállította a próbát, olyan példát statuáló ítéletet hozott, amely minden politikai nyilatkozatnál beszédesebben igazolja, hogy Magyarországon felébredt a lelkiismeret és a konzolidáció szó kezd komoly tartalommal megtenni.

Az elnök ma is kapott fenyegető levelet

Ma délután tíz órakor hirdette ki Langer Jenő elnök tanácsa a törvényszék ítéletét. Eszerint a per két fővádlottját, Márffy Józsefet és Marossi Károlyt köteleitlen halálra, a per többi vádlottait pedig öt-tíz évi fegyházra ítélték.

Az ítéletelhirdetési akasztó órái érdeklődés előzte meg. A várható incidensekre való tekintettel a rendőrség a közbiztonsági intézkedéseknek egész sorát foganatosította. A tárgyalóteremben és az épület előtt külön detektívosztagok teljesítették szolgálatot. Pont tíz órakor vonult be a törvényszék tanácsa. Langer elnök kezében egy halom fenyegető levél, amelyeket a bombamerénylőkkel rokonszenvező titkos alkulatok adresszálltak a címére. Az elnök a detektívcsoporthoz lép, átnyújtja neki a leveleket és mosolyogva szól:

— Ime a mi adag.

A bíróság ezután feszült cserében felolvassa az ítéletet, amely így szól:

Nyolcrendbeli gyilkosság...

A bíróság Márffy Józsefet, Marossi Károlyt és Radó Józsefet mint tettestársakat **bűnösnek mondotta ki nyolcrendbeli gyilkosság és több, számszerűleg meg nem határozható gyilkosság kísérletének büntetésében.** Biztosítást nyert, hogy Márffy és Marossi előre megfontolt szándékkal, hogy az Erzsébetvárosi Demokrata Kör dísztermében gyülekező számos embert megöljenek, az időközben elhalt Christli István-

Constantinescu földművelésügyi minisztert a parlament folyosóján ma több hírlapíró megkérdezte, hogy mikor szándékozik a kormány a helyét elhagyni. A földművelésügyi miniszter kijelentette, hogy a kormány csak a törvényhozásai időszak lejártá után, azaz 1926 márciusában adja át a helyét. A karácsonyi vakáció után a parlament megkezdi a közigazgatási reform tárgyalását, ősszel már a megszavazott törvény értelmében fogják megtartani a közéleti választásokat. Hamarosan sor kerül a választási törvény módosítására, amely a földművelésügyi miniszter szerint legfőképpen arról kíván gondoskodni, hogy a kibetűrések képviseléhez jussanak a parlamentben.

Ha mindent a munkánkat elvégeztük, — fejezte be a földművelésügyi miniszter — akkor felszátjuk a parlamentet és kiirjuk az új választásokat.

nal együtt óraszerkezettel ellátott, ekrazittal megtöltött fémdobozban emberélet kioltására alkalmas pokolgépet szerkesztettek, amelyet Marossi, Radó és az időközben elhalt Kasnyik 1922 április másodikán a Kör dísztermében a fűtőtest alján elhelyeztek, az óraművet akként állítva be, hogy a bomba másnap este kilenc óra körül robbanjon fel. A robbanás következtében nyolc ember olyan súlyos sérüléseket szenvedett, hogy emiatt halálukat látták, míg huszonhároman ugyancsak megsérültek.

A Koháry- és Reviczky-utcai bombamerényletek

Máradszor bűnösnek mondotta ki a törvényszék Horváth-Halas Józsefet mint tettest, Márffy Józsefet mint felbujtót és Varga Ferencet mint bűnszolgát többrendbeli gyilkosság kísérletének büntetésében, mert Márffy és Christli bombát készítettek, hogy azt a budapesti törvényszék Koháry-utcai kapujában elhelyezzék. Horváth 1922 augusztus 22-én a neki átadott bombát előre megfontolt szándékkal, hogy több embert megöljön, a Koháry-utcai kapunál este nyolc óra tájban elhelyezte, a gyújtószinért meggyújtotta, a szándékolt eredmény azonban nem következett be. Varga ezt a tervet szándékosan előmozdította azáltal, hogy a bomba készítésében résztvett.

Harmadszor Márffy bűnös gyilkosság kísérletében, mert előre megfontolt szándékkal, hogy több embert megöljön, ekrazittal megtöltött, gyújtószinnal ellátott bombát készített. A bombát 1923 november 16-án este kilenc óra körül, tehát olyan időben, amikor még számos ember járt az utcán, a Reviczky utcai Károlyipalota kapujában helyezte el. Az eredmény azonban nem következett be.

Az ítélet

Negyedszer Marossit és Szász Józsefet mint tettesteket egyrendbeli, Márffy mint felbujtót két rendbeli gyilkosság kísérletének büntetésében mondotta ki bűnösnek a törvényszék, mert előre megfontolt szándékkal, hogy Rassy nemzetgyűlési képviselőt és Miblos Ardor hírlapíró megöljék, Márffy Marossinak, Christlinak, Szásznak és Petőnek egy-egy nyelés kézigránát adott át, nevezeteket ráírta srra, hogy a becsomagolt kézi-

gránátokat elküldjék Bassy és Mihály Andor lakására. A rábeszélés hatása alatt 1923 február 20-án hordárokkal elküldöttek két bombát a címzetek lakására.

A királyi törvényszék ezért Márfy Józsefet és Marossi Károlyt összűntetéskepen kötél általi halálra ítéli. A büntetésnek szabadságvesztéssel való átválttatása esetén pedig tíz-tíz évi hivatalvesztésre. Radó József fiait korotiz évi fegyházra, Horváth-Halás Józsefet hat évi fegyházra, Varga Ferencet és Szász Józsefet pedig öt-öt évi fegyházra ítéli a törvényszék, amelyből nyolc nyolc hónapot a vizsgálati fog-

sággal kitöltöttnek vett. Márfy, Szász és ifjabb Drenka Béla szabadságban lévő vádlottait a három rendelt hatóság elleni erőszak vádjával f. l. menti az ítélet.

Az ítélet indokolása megállapítja, hogy a vádlottak összehozás alapján védekeztek és azt a látszatot próbálták kelteni, hogy politikai hajszafolyik ellenük és ők politikai meggyőződésük martírjai. Ezzel szemben a bíróság megállapítja, hogy a pernek semmi köze a politikához.

Az ítéletet a tárgyalóterem közönsége nagy megnyugvással fogadta. A vádlottak védőik útján felelősséget jelentettek be.

Az idegen állampolgároknak negyven százalékát utasítják ki

Ujabb miniszteri rendelet érkezett a szigurancavezérfelügyelőségre. A tartózkodási engedélyek megadásánál a gazdasági helyzet a főszempont. A külföldiek a kiutasítás után 15-30 napig Romániában maradhatnak. Kik nem kaphatnak tartózkodási engedélyt?

(Cluj-Kolozsvár, december 13. Az Uj Kelet tudósítójától.) Mintegy négy héttel ezelőtt az Uj Kelet is közölte azt a belügyminiszteri rendeletet, amely rendezte az idegen állampolgárok ellenőrzését és felzárkoltatta az illetékes hatóságokat az érvényben lévő tartózkodási engedélyek revíziójára. A rendelet kiegészítéseként tegnap a szigurancavezérfelügyelőséghez leirat érkezett, amely az alkalmazásban levő és főként ipari foglalkozást űző idegen állampolgárok tartózkodási engedélyének megadásához a következő feltételeket tűzi ki:

a) Minden alkalmazásban levő, meghatározott fizetést élvező idegen állampolgár köteles kérvényéhez, melyben tartózkodási engedélyért folyamodik, a munkaügyi felügyelőség bizonylatát is mellékelni.

b) A kvalifikált, vagyis a speciális képzettségű ipari szakmunkások a munkaügyi felügyelőség bizonylatán kívül kötelesek az iparügyi főfelügyelőség avizóját is csatolni.

A kiutasítottaknak nem kell azonnal elhagyni az országot

c) Ha a gyári vagy más munkásnak, vagy bármilyen ipari alkalmazottnak tartózkodási engedélye lejáratához közeledik és ekközben a vállalat a munkást egy olyan telepére helyezte át, amely más hatósági körzetbe tartozik, mint ahol az eredeti tartózkodási engedély kiállításátott, ebben az esetben az alkalmazó vállalat vagy a vállalat megbízottja köteles az új társért folyamodó kérvényhez a szigurancavezérfelügyelőséghez benyújtani, amelyik a tartózkodási engedélyt megadta. A kérvényt aztán hivatalosan küldik át ahhoz a vezérfelügyelőséghez, melynek kerületéhez a tartózkodási engedélyért folyamodó munkás munkatelepe tartozik.

Gyakorta hangzott fel panasz abban az irányban, hogy a kiutasítottaknak a tartózkodási engedély érvényvesztése után azonnal el kellett hagyniuk az ország területét. Emiatt igen sokszor érzékeny anyagi veszteség érte az idegen állampolgárokat, akik a hirtelen kiutasítás miatt függő és rendszerint bonyodalmas üzleti ügyeiket nem intézhették el. Az új belügyminiszteri rendelet utolsó pontja az ezirányú sérelmeket igyekszik orvosolni. Az idevonatkozó szakasz a következőképpen hangzik:

d) A tartózkodási engedélyek megújításának megtagadása esetén az idegen állampolgároknak, amennyiben igazolják, hogy sürgős és fontos függő ügyeik elintézésére feltétlenül haladékravan szükségük, joguk van az itt tartózkodásra. Az ilyen ideiglenes tartózkodásra vonatkozó kéréseket az illetékes helyhatóság vizsgálja felül és engedélyezi. Az ideiglenes tartózkodás nem tarthat el 15, legfeljebb 30 napon.

A kolozsvári szigurancavezérfelügyelőség felhívja az egyes vállalatok figyelmét arra, hogy idegen állampolgársággal bíró szakmunkásaik ügyét pontosan tartsák nyilván, hogy a külföldiek az utánjárás okozta lényegesen anyagi és idővesztéstől megszabaduljanak.

Bukaresti híradás nyomán az Uj Kelet is megemlékezett arról, hogy az erdélyi szigurancavezér-

felügyelőségek lejtromozása alapján százezer olyan idegen állampolgártól vonják meg a tartózkodási engedélyt, akiknek az új idegenellenőrzési rendelet követelményeiben tartózkodásuk nincsen kellőképpen indokolva. A tömeges kiutasítások híre az idegen állampolgárok között nagy riadalmat okozott. Különösen a szakmunkásokat érintette az új miniszteri rendelet, akik legtöbb esetben nagy anyagi áldozatok árán, régi egzisztenciájuk felborításával költöztek le Romániába.

Felkerestük dr. Bianu Janót, a kolozsvári szigurancavezérfelügyelőség vezetőjét, aki a kiutasításokra vonatkozólag a következőket mondotta:

— A belügyminiszteri rendelet értelmében csak azok a külföldi állampolgárok kaphatnak tartózkodási engedélyt, akik igazolják, hogy Románia területén való tartózkodásuk vagy az állam szempontjából hasznos, vagy pedig egyéni érdekeik szempontjából feltétlenül szükséges és ezzel összefüggésben nem sérti az állam érdekeit. Mindazok, akik a fenti két *a priori* feltételt nem igazolják be, kényyszerűleg elesnek a tartózkodási engedélytől.

Megjegyeztük, hogy ezek a feltételek igen tágan értelmezhetők s könnyen előfordulhat az, hogy olyan külföldi állampolgárok, akik már négy-öt éve az országban tartózkodnak és itt egzisztenciát alapítottak megúrnak, elvesztik tartózkodási engedélyüket.

— Az egyes kérvények feletti döntéseknél, mint elsőrendű szempontot, figyelembe vesszük az általános gazdasági helyzetet és természetesen legelőször a román állampolgárok speciális érdekeit is. Nem adhatjuk meg a tartózkodási engedélyt annak az idegen állampolgárnak, aki kereskedőnek, aki a hasonló üzlettel foglalkozó és román állampolgársággal bíró kereskedőknek indokolatlan és ugy a közre is hátrányos konkurrenciát csinál.

— A szakmunkások tartózkodásának engedélyezésénél az ország általános ipari érdekeit vesszük tekintetbe. Természetes, hogy továbbra is itt maradhatnak azok, akiknek speciális munkája hasznosra van az országnak, vagy elősegít fejlődésében egy kezdetleges iparágat. De ez nem vonatkozik az összes külföldi munkásokra, hiszen köztudomásúlag sok olyan idegen állampolgárságu ipari alkalmazott tartózkodik Romániában, akiknek szakmájában általában munkanélküliség mutatkozik. Ezenfelül nyilvánvaló az is, hogy a külföldi munkások jórészt a munkabérek lecsökkentésére tartják a vállalatot. Elsőrangú szociális érdek tehát az, hogy a külföldi munkások tartózkodási engedélyt revízióknak vesszük alá. Imsültem: a tartózkodások engedélyezésénél szigorúan az államérdeket tartjuk szem előtt. Előfordul, hogy a munkaügyi felügyelőség ajánlásának ellenére is megvonjuk a tartózkodási engedélyt, ha úgy találjuk, hogy az inspektorátus véleményezését nem előzte meg a szükséges és pontos utánjárás.

Negyven százalék

— A szellemi munkások tartózkodási engedélyének hosszabbítását szintén attól tesszük függővé, hogy az egyes külföldi állampolgárok hasznosak-e az államra nézve vagy sem. Itt tehát még általánosságban sem lehet precízíteni a lehetőségeket, mivel minden kérvény sorsa teljességgel az egyedi körülményektől függ.

Felemlítettük ezután, hogy a ezézekek kiutasításáról szóló bukaresti híradás Erdélyszerte megdöbbenést okozott és ezzel kapcsolatban megkérdeztük, hogy a kolozsvári vezérfelügyelőség az első belügyminiszteri rendelet óta hány külföldi állampolgártól vonta meg a tartózkodási engedélyt.

— A kolozsvári körzetben kiutasítottak számáról legfeljebb az év végén lehetne felvilágosítást adni. Felesleges az ijedelem azok között, akiknek szabályszerű jogalapjuk van az ország területén való tartózkodásra. Hozzávetőlegesen megállapíthatjuk, hogy az idegen állampolgároknak mintegy negyven százaléka esik el az új belügyminiszteri rendelet következtében a tartózkodási engedélytől. Hihető, — mondotta Bianu dr. — hogy a kiutasítások következményeképpen enyhülni fognak az itteni munkásság szociális nehézségei. Egyébként a kiutasítási eljárás enyhült, mert a legújabb miniszteri leirat értelmében mindazok, akiknél megvonják a tartózkodási engedélyt, sürgős ügyei elintézésének céljából a vezérfelügyelőségtől 15-30 napos póttartózkodást kérvényezhetnek.

A felsőbányaiak

Másodszor rendezik meg gyűjteményes kiállításukat Kolozsváron a „felsőbányaiak”. Ezuttal, a teljes gazdasági krízis jegyében, a kiállításnak alig van látogatója, veője pedig talán mindössze kettő a rads.

Ha más időben rendezték volna ezt a kiállítást: Erdély művészi életének komoly, nagy eseménye lenne, mely külső sikerben is kitűzné. Itt megdöbbenő a közönyösség. Magdöbentő és elcseserítő, hogy Kolozsváron egy kiállítás iránt ilyen kevés érdeklődés mutatkozik. Am rendben van: nincs pénz. De legalább lenne meg a kultúremlerek érdeklődése, legalább lenne valami jele annak, hogy csak a zseb üres, nem pedig a lélek is.

Ennyit elüljáróban, keserű megjegyzéssel, annál is inkább, mert a „felsőbányaiak” kiállítását az erdélyi művészet jelentős, komoly figyelmet kívánó eseményének tartjuk. A „felsőbányaiak” immár csak hárman vannak: Liteczky Endre, Nagy Oszkár és Krausz Ilonka. A „felsőbányaiak” viszont csak annyit jelent, hogy egy helyütt élnek. Művészetbeni közösség nincsen, nem „iskola”, nem „felsőbányai” stílus. Talán csak egy közösség van: az a végtelen, szinte istenes komolyság, mellyel dolgoznak.

És talán még egy: az a szerényesség, amellyel életüket berendezték. Ezek a művészek maguknak dolgoznak, s az elhagyott kis Felsőbányán ki se törődik velük. Nincs talán veőjük se. Hónapokig hever egy képtük, míg idegen szem látja... Szinte a középkori kolostorok festőinek elvonultságával és áhitatával festenek.

Liteczky az egyensúlyozottabb, a később, Nagy Oszkár viszont, kiben több az ígérat, több a keresés. Liteczky Endre kész, kiforrott művész, kinek nincsenek már technikai keresései. Ami azelőtt dekoratívan kemény volt benne, mély érzésben olvadt szines hangulattá képein. Klasszicitásra törekszik. Sehol se nyugtalan, sehol se kapkodó. Egy kiegyenlített lélek harmóniája minden képe. Szinei melegék; s ha néha a vonalak dekoratív hatásukká keményednek is, a szinek mindig melegék, bár sohasem lényulnek elpasztellazárú játékká. Napvételre pompás, ragyogó dái verő; minden szine meggyog: egyénien, lélekbe tüzően. Az erdélyi festők sorában talán Liteczky a legkiforrottabb, technikában a legkésőbb. De sehol se bravurozkodik. Minél könnyebben oldja meg a technikai témát, annál jobban lökői a belső, a formánélküli mondanivalója.

Nagy Oszkár még egyre forr, tervez. Ahogy a formát látja, bontja, még erősen kubizmusra törekvő, anélkül, hogy az expresszionizmus formanyelvéig eljutna. Tavalyhoz képest nagyobb elmélyedést látunk s kevesebb bravurt. Szinte ugy érezzük: a le jobbat uton van, hogy ömagát megtalálja. Az erdélyi képzőművészetben egyik legérdekesebb ígérat volt Nagy Oszkár. Uj képein érezük: ez az ígérat teljesedéshez. S egy új értéke: finom és hangulatos tud lenni, míg eddig sok volt benne a keménység és a technikai játék. Néhány képe meglepő fejlődést jelez, mélységet, szint és egyéni, férties lírát.

Krausz Ilonka grafikai munkái kezdik levetni a régi iskolás modorosságát. Néhány kisebb rajza különösen friss és mozgással teljes. Bizonyos, hogy

„PATRIA” kávéházban a PATRIA- reggeli vagy délutáni uzsonna mely 10 lej és minden más tételnél szolli árak. — Esténként Halász Lajos és Kiss Béla cigányprimások vezetése mellett elsőrendű cigányzene. Szíves támogatóst kér: Judovits Antal. Budapest, Széchenyi utca 37-58.

24 december 15

a székesrék kiuta- Erdélyszerte meg- esolatban megkér- telgyelőség az első ny külföldi állam- sa engedélyt.

intásítottak számá- ne felvilágosítást ok között, akiknek ország területén esen megállapíthat- lgaróknak mintegy belügyminiszeri odási engedélytől.

— hogy a kinta- nyhulni fognak az aségei. Egyébként ert a legújabb mi- ok, akiktől meg- t, sürgős ügyei el- yelőségtől 15—30 netaek.

diák

teményes kiállítá- iak". Ezuttal, a iállításhoz alig van össze kétfő a rad- volna ezt a kiállí- omoly, nagy ese- en is kitejézésre esemény, mely iránt eddöntés és else- állítás iránt ilyen rendben van: meg a kulturremba- valami jele annak, dig a lélek is.

egjegyzéstől, annál is kiállítását az er- figyelmet kívánó bányaiak" immár Endre, Nagy Oz- bányaiak" viszont elyűtt élnek. M- em "iskola", nem egy közösség van: komolyság, melyel

erényesség, amellyel átvészesz magának Felsőbányára ki se Sjúk se. Hónapokig m latja... Szinte elvonultságával és

bb, a később, Nagy gérét, több a kere- tott művész, kinek reeséi. Ami szelött e. mely érzésben ein Klasszicitásra sehol se kapkodó. ája minden képe. vonalak dekoratív a színek mindig nak elpasztillazertü agyogó dái verő; an, lélekbe tűzően. an Litvacky a leg- észebb. De sehol se oben oldja meg a lekötő a belső, a

r, tarvez. Ahogy a n kubizmusra tö- szionizmus forma- ost nagyobb elmé- bravart. Szinte ugy hogy ömagát meg- szetben egyik legér- kár. Uj képein érez- z. S egy új értéke: mig eddig sok volt ikai játék. Nehány mélységet, szint és

kái kezdik levetni hány kisebb rajza jés. Bizonyos, hogy

arak. — Esténként yprimások vezetése

ndovits Antal. solásra

ha ez a fiatal művész, önállóbb lenne s fel merné magát szabadditani az alól, hogy a grafikus témáját mindenáron irodalmúvá tegye: egyéni stílusig jutna el. Ma még hiányzik belőle ez az egyéni is, ma még inkább más ad hátorító kifejezési formát számára. Pedig már megáll a maga erejéből is, mert technikai felkészültsége kifogástalan.

Ez a három művész reprezentálja szerény ösz- szefogással: a felsőbányaiakat. Pedig nincs okuk e szerénységre: komoly, egyéni értékeket hoznak, becsületos művészi törekvéseket, komoly techniai felkészültséget. Ez a becsületos hármasság jelzi ezt a kiállítást is, melyet az Arts szalon rendezett meg, s mely megérdemli, hogy még a súlyos gazdasági helyzet dacára is utat találjon a színpet szeretőkhöz.

A kolozsvári hadbírótság három zsidó foglya

A nagyváradi diákzavargások különös epilógusa

(Cluj Kolozsvar, december 13. Az Uj Kelet munkatársától.) Pár sorban hirt adtuk már arról, hogy a nagyváradi antiszemita zavargá- sákból kifolyólag három zsidó fiatalembert a nagyváradi rendőrség letartóztatott és a kolozs- vári hadbírótságra bízottatott át. A három fiatal embert, névszerint Schütz Józsefet, Balkányi Andort és Urán Lászlót a hadbírótság terjedel- mes dossziár kíséretében ma vette át, s azonnal intézkedett, hogy ügyükben a vizsgálatot a leg-ürgösebben folytassák is.

Ma már nem is kétséfs, hogy a nagyvá- rdi ant szemita verekedéstől kifolyólag mind- össze három embert tartóztatott le, s még ke- vébbé különös, hogy mind a három zsidó. Am- kor a parlamentben, nyílt ülésen vágyják Anghe- lescu miniszter szeméi közé, hogy az ő távo- gatásával történnek a diákzavargások, sőt Ra- dulcsen cernovitz volt dékán bizonyító irato- kát hoz nyilvánosságra a kormányok az anti- szemita zavargásokban való részvételéről: — semmi kétséfs nincs abban, hogy Catana nagy- váradi rendőrprefektus nagy eréllyel lefolyta- tott nyomozásának eredménye: ez a három zsidó fiatalember. Nagyváradosi köztudomás, hogy kik az antiszemita mozgalom aktiv veze- tői, tudják azoknak a neveit is, akik a jog- kérdésünk belüli is veresbédéseket rendeztek, mégis Catana prefektus ur, aki eddig büszkén vallotta, hogy ő sokkal nyugateurópaiabb em- ber, semhogy Nagyváradon ilyen botrányok történhesenek, a tüntetések ből kifolyólag mind- össze három zsidó fiatalembert talált büro- snek, ezeket azzal állítja a hadbírótság elé, hogy ők bor- tották meg a rendet. Az okok, — nos ezek sem különösek, de rávallanak a vizsgálat szellemére.

Schütz Józsefet egy román orvos ismerőse és egy román mászároslegény jelentette fel az- zal, hogy a verekedés idején — sétapálcával látták az Uri-utóban sétálni. Mivel diák lé- tére sétapálcát nem viselhet: tehát a hadbíró- ság elé! (Ugyanakkor az egész utca tele volt húsgöngyökkel, sétáló antiszemita ifjúkkal.)

Balkányi Andor néhány barátját hívta, néz- zék meg mi történik a jogkérdés előtt. Ez a hána, — tehát vele is: hadbírótság elé.

Urán László esete súlyosabb. Tudniillik a fejébe súlyosabb. Két leányismerőst kísérte haza az Uri-utóan. A Bihorál egyik játékos megcsóliotts s udvariasan megkérdezte, hogy zsidó-e? Urán erre megfordult és menekülni próbált, mire a kiváló futballjátékos — mert udvarias kérdésére választ nem kapott — há- tulról egy doronggal fejébe vágta. Súlyos sebet kapott, mire természetesen őt tartóztatták le, nem pedig a sport antiszemitát. S természet- sen Urán került a hadbírótság elé.

Ez tehát a három ifjú büna. Ezt nyomozta ki a váradi rendőrség.

Hiszük azonban, hogy Pop Danila tábor- nok, aki eddig is értékes bizonyosságát adta, hogy felülül minden elfogultságon, a dossziár betekintése után intézkedni fog, hogy a három fiatalembert helyezze azonnal szabadlábra és ügyükben fejezzék be az eljárást, ha már a tényleges rendbontókat megállapítani nem tudták.

Ügyvédi hír. Dr. Francovici Jenő ügyvéd Bucuresubán irodáját Strada Franklin 5. sz. alól Strada Bradului 8. szám alá helyezte át. Telefon: 37—58.

Tovább verik a zsidó diákokat

Anghelescu mosakszik a parlamentben elhangzott vádak alól

(Cluj Kolozsvar, december 13. Az Uj Kelet tudósítójától.) A kolozsvári egyetemen tegnap este ujból zsidóverést rendeztek. Este hét óra- kor, amikor a negyedéves orvostanhallgatók a Trefort utca tetején levő Pasteur-intézetből a közegészségtani óráról kijöttek, észrevették, hogy egy csoport botokkal felfegyverezett fiatalember várakozik rájuk. A fiatalemberek, amint később kiderült, jogászok és elsőéves orvostanhallgatók voltak.

A zsidó hallgatók egyrésze, amint észre- vette, hogy miről van szó, visszamenekült az elődóterembe, onnan azonban az egyik asszisz- tens kizavarta őket, úgy hogy egy félreeső helyen rejtőzködtek el és később a kerítésen keresztül menekültek el.

Nem járt ilyen szerencsésen a zsidó hall- gatók másik csoportja, amely a botokkal fel- fegyverezett diákok kezébe jutott. A kör- rülből negyven főnyel botor sereg egybe főte- verte a kezei közé jutott nyolc zsidó diákot. Egy erdélyi zsidó fiút olyan súlyosan ütöttek fejbe, hogy az eszméletlenül került el a földön. A megvert zsidó diákok közül negyven igen súlyos, négyen pedig könnyebb sérüléseket

szenvedtek. A négy súlyos sebesült közül négy fekvőbeteg, s z egyiknek állandóan magas láza van.

Bukarest, december 13. Ma délután a buka- resti politechnikumnak mintegy háromszáz ro- mán növendéke rátámadt a zsidó diákokra és ütlegetni kezdte őket. A verekedésnek a kato- nasság beavatkozása vetett véget.

Tegnap jelentette az Uj Kelet, hogy An- ghelescu minisztert a kamarában szál vádolták meg, hogy támogatja a diákzavargásokat. A vád elhangzása után a miniszterelnök a kama- rában Anghelescuval és Constantinescu minisz- terrel rögtönzött értekezletet tartott. A minisz- terelnök nyilatkozattételre szólította fel Anghe- lescut, aki hosszasan adta elő védekezését, han- goztatta, hogy minden lehető intézkedést meg- tett. A miniszterelnök felhatalmazta Angheles- cut arra, hogy szigorú rendszabályokat léptet- sen életbe, mert szerinte az antiszemizmuss a bolsevizmus csráit hordja magában. Egyébként a bukaresti lapok, köztük az „Universul“ azt hangoztatják, hogy a diákmozgalom legkésebb hétéfn véget érnek és ekkor a román és zsidó diákok között fegyverszünet kezdődik.

Megrázó jelenetek a Haarmann-pör tárgyalásán

A tömeggyilkos el van szánva a halálra. „Vádolom a rendőrséget, vádolom a társadalmat!”

(Hannover, december 13. Az Uj Kelet tudó- sítójától.) Haarmann tömeggyilkos tárgyalásának mai napján Köhler tanu hallgatták ki, aki elő- adta, hogy két leányismerőse elmondta, hogy Haarmann látta hazamenni egy fiúval. Am- kor másnap Haarmann lakására jöttek husért, ott látták a fiu ruháját, de maga a fiu nem volt sehol. Visszajöttek, mert az a gyaru tá- madt bennük, hogy Haarmann a gyermeket eltette láb alól.

Ezután a nyilvánosság kizárása mellett ki- hallgatták a Linderer házaspárt, akik a Haarm- ann lakása mellett laknak, s Rote Reihe nevű házban. Ez Haarmann utolsó lakása volt, ahol legalább is tíz-tizenkét gyilkosságot követett el. Linderék tanuvallomása szerint Haarmann több- ízben fiatalembereket vitt a szobájába, ami feltűnt nekik. Értésítették a rendőrséget. In- nen detektívek jöttek és kétizben is elvitték a fiatalembereket Haarmann lakásáról.

Haarmann szobaasszonya

Most Haarmann lakásadónőjének, Engelsné asszonynak kihallgatására került a sor. Tanu elmondja, hogy szobaura többször hozott ma- gával fiatalembereket, de hogy ezzel bűnös szándéka lett volna, arra nem gondolt. Később azonban, éppen a titokzatos látogatások miatt, felmondott Haarmannnak, aki kérte, hogy hagyja még a lakásában és ne törődjön a fiatal- emberekkel.

— Én a fiatalemberek megfigyelésével va- gyok a rendőrség részéről megbízva, — mente- getődött — hogy őket, ha szállás nélkül lé- zengenek, magamhoz vegyem éjszakára, reggel pedig szállítsam őket a rendőrségre.

Engelsné elmondta, hogy egy alkalommal egy fiatalember jött Haarmann lakására. Haarmann akkor nem volt otthon és a fiu eltávo- zott. Félóra múlva azonban Grans társaságá- ban visszejött. Azóta a fiatalember eltűnt. Nyilvánvaló, hogy Gransnak is része van az ismeretlen fiatalember eltűntetésében.

„Rámegy a fejem erre a pörre“

A tárgyalás további folyamán az elnök új- ból kérdéseket intézett Haarmannhoz. Haarmann kelleltlenül felelt:

— Én mindent megmondtam elnök ur, kérem ne kizozzon!

Elnök: Nézze, ön öt esetben tagadt. Itt az asztalon öt emberkoponya fektűt, amelyek- ről a nyomozás kiderítette, hogy az ön áldo- zatai voltak, de ön ezt tagadta.

Haarmann: Ma sem mondhatom meg, hogy

ki gyilkolta meg őket, csak annyit tudok, hogy nekem semmi közöm nincs hozzájuk. Ké- rem, elnök ur, végezzünk. Azt hiszem, semmi szükség nincs már arra, hogy továbbra is tár- gyaljunk.

Elnök: Nem akar lelkiismeretén és szívéen könnyíteni?

Haarmann: Jobb lenne, ha elnök ur meg- kérdezné Gransot, vajjon ő nem szeretne-e könnyíteni magán.

Grans: Nem tudom hogyan könnyítsek magamon, hiszen semmit sem vétettem!

Haarmann: Ez mind hiábavaló beszéd, én tudom, hogy éppen eleget követtem el. De azért (az elnök felé fordulva) kérem hagyja őt futni. Azt hiszem, éppen elég lesz, ha az én fejem megy rá erre a bűnpörre.

Az újabb tanuvallomások során egy asszony elmondotta, hogy Haarmannal olcú párzen vásárolt ruhákat, így többek között egy olyan is, amelyen vérfoltok voltak.

Egy apa vallomása

Megrázó jelenet volt Witzel munkavezető kihallgatása. A tanusnak egyik tizenhatszeten- dős fia egy alkalommal eltűnt Ausfor rátku- kantak, már csak a koponyáját leltek meg. Az elnök értesült róla, hogy Witzel a tárgyaló- teremben le akarja teríteni Haarmannt és azért meghagyta a rendőröknek, hogy álljanak mel- lette és mihelyt kezét a fegyver után nyújtja, fogják le.

A tanu lázasan, lefojtott izgalmak között mondotta el fia eltűnésének részleteit és a rend- őrséget okozta, hogy a szerencsétlen, tehetséges fiu Haarmann karmal közé jutott. A rendőrség képviselőjének megjegyzésére a tanu önkívületi állapotban két kezét szemé elé tartva kiáltott:

— Borzasztó, hogy gyermekem a rendőrség szemeláttára ennek a besúdnak a hálózába jut- hatott. Vádolom a rendőrséget, vádolom ezt a borzasztó társadalmat, amely lehetővé teszi, hogy munkások gyermekei úgy pusztuljanak el a városban, mint duvadak.

A drámai jelenetnek az elnök vetett véget, aki szelid szóval rábírta a szerencsétlen apát, hogy csillapodjon le.

Hogyan történtek a gyilkosságok?

A tárgyalás legnagyobb szenzációja egy árva- házbán nevelt fiu vallomása volt, aki elmondta Haarmannal való ismerkedését. A hannoveri pálya- udvaron hozzájött Haarmann, barátságosan meg- szólította és arra kérte, hogy jöjjen vele együtt

Most már csak a „CEYLON“ Kávé és Tea-behozatali lerakat kávéi a legjobbak! Strada Matei 2. (Óvár)

lakására. Haarmann a fiúnak mint rendőrtisztviselő mutatkozott be. Utósköbén elmondotta neki, hogy egy barátját éppen most távolította el a lakásából, mert hálatalannak bizonyult. Esután így folytatta: — Mondd öcsém, akarsz ötven márárt keresni. Mert annyit kereshetsz, ha meg tudsz szabadítani magadat a billincsek alól, amelyeket rád teszek. A fiatal fiu nem gondolt semmi különösre ennél az ajánlatnál, amit egy rendőrtisztviselőtől természetesen talált. Elment Haarmann lakására, ahol az éjszakát együtt töltötték. Felálmában gyakran érezte, hogy Haarmann nyakára teszi a kezét, de amikor felébredt és megmozdult, Haarmann elvette nyakáról teuperét. Régei Haarmann ismét

beszélgetni kezdett a billincsekről. A tanu hajlandónak mutatkozott arra, hogy megbillincseltesse magát. Le kellett mennie vatsőzni és ha arra kellett feküdnie, Haarmann előbb bal lábát billincselte meg, majd a jobb kezét, végül bal kezét Haarmann odament a dézseához és két kendőt megnedvesítve azokat a fia hátára rakta. A fiu akkor gyanut fogott és követelte Haarmanntól, hogy azonnal szabadítsa meg billincseitől, különben föllármazza a házat. Ugyanebben a pillanatban kopogás is hallatszott az ajtón. Így szabadult ki Haarmann karmai közül. Más tanuk, akikkel vádlott hasonló módszerrel kísérletezett, megerősítik ezt a vallomást.

Az igazságügyminiszter szerint az uzoratorvény kikopott a használatból

A parlament mai ülése

— Az Uj Kelet bukaresti tudósítójának esti telefonjelentése. —

A kamara mai ülésén elsőnek Sfec'a parasztpárti képviselő szólalt fel, aki bejelentette, hogy a beszarabíai hatóságok ismét meggyilkoltattak egy parasztot.

Jonas Gradisteanu képviselő bejelentette, hogy a sziguranca veszerigazgatósága rendeletet adott az idegenek kiutasítására. Ezzel a rendelettel azonban az alantas hatóságok reingstog visszaéléseket követnek el. Igen sok helyen nemcsak az idegeneket, hanem a román állampolgárokat, sőt a román nemzetiségű alattvalókat is kiutasítják. Hangsúlyozta annak szükségességét, hogy a kiutasítási eljárás körül a legnagyobb körültekintéssel kell eljárni.

Teren nemzetipárti képviselő interpellációt terjeszt elő, amelyben rámutat arra az igazságtalan adóhátra, amelyekkel az ország lakosságát különböző kalendáriumok, folyóiratok és miniszteri fényképeknek erőszakos árusításával sújtják.

— Ha ezeket a holtakat — mondja a felszólaló — a hatóságok veszik meg, úgy ez a közpénzek elcsikkasztását jelenti, ha pedig a maganosokra kényszerítik rá, úgy ez az adó-

zárának a legszemérméletesebb és legigazságtalanebb formája.

Jacobsonu parasztpárti képviselő a hadsereg hiányos felszerelésének ügyében terjeszt elő interpellációt. Megemlíti, hogy látott a Dyeszter mellett olyan román katonát, aki rongyokba volt öltözve és holdul. Ugyanakkor meg kellett állapítania, hogy a szovjet katonaság rendelkezése van ellátva.

A szenátus mai ülésén Pollorat szenátor azzal a kérdéssel fordul az igazságügyminiszterhez, vajon a bíróságok alkalmazzák-e még az uzoratorvényt és nem-e gondol a miniszter a törvény lefegyverzésére. Marzescu miniszter kijelentette, hogy az uzoratorvényt már nem alkalmazzák, lassankint kimegy a szokásból és így annak törvényhozási uton való felfüggesztésére nincs szükség. (Veleményünk szerint ez a megoldás egyáltalában nem helyes, mert így az uzoratorvény alkalmazása tisztára az alsóbb hatóságok hangulatától függ és akkor veszik elő a törvényt, amikor éppen jól esik. Ezért az egyetlen megoldás az uzoratorvény végérvényes felfüggesztése. A szer.)

Mikor likvidál Erdélyben az amerikai Joint

A jövő évben még folyósítják a redukált árvasegélyeket. Czerszky direktor nyilatkozata

(Cuj-Kolozsvár, december 13. Az Uj Kelet tudósítójától.) A december nyolcadikán Nagyváradon megtartott Zsidó Árvagondozó Konferencián több oldalról hallatszott aggodalmas hangok, melyek azt a kérdést vetették fel, hogy az amerikai Joint visszavonulása esetén az Árvagondozó milyen mértékben tehet eleget eddigi programjának. Különösképen a már gondozásba vett árvák és a még felvételre szoruló gyermekek eorsá érdekében hangzottak fel ezek az aggodalmas hangok. Mára nagyváradi konferencián elhatározatott, hogy a szervezetet a Joint visszavonulása esetén is feltétlenül fenntartják s a legtöbb delegátus azt a kijelentést tette, hogy azokat az árvákat, akiket eddig a Joint segélyezett, az Árvagondozó saját erejéből továbbra is gondozni fogja.

A napokban Kolozsára érkezett Czerszky, az amerikai Joint árvasztályának vezetője. Tekintettel a kérdés aktualitására, munkatársaink felkeresték Czerszky urat, hogy tőle a Joint erdélyi árvasegélyezési akciójának jövőbeni programjára vonatkozólag felvilágosítást kérjen. Czerszky ur erre vonatkozóan munkatársainknak a következő felvilágosításokat adta:

— Milyen sajnálom, hogy a nagyváradi konferencián nem vehettem részt, azonban a konferencia időpontja egyidejűleg esett a Joint irodájának Bécsből Berlinre való költözködésével és így minden igyekezetem ellenére a konferencia beérkezése után érkezhettem csak meg. A központi bi-

zottság egyes tagjaival való beszélgetésem és a sajtóreferátumok alapján örömmel látom, hogy az Erdélyi Zsidó Árvagondozó mályen begyökeresedett intézménye lett az erdélyi zsidóságnak, mely intézmény ma már arra is képes, hogy a zsidó árvagondozás terén jelentős eredményeket érjen el. Ez is egyik bizonyítéka annak, hogy a Joint által kijelölt út volt a helyes. Mi az akció megkerdés idején is arra törekedtünk, hogy keröltve működünk az Árvagondozóval és az amerikai segély pénzkezelés fontosabbnak tartottuk a társadalom érdeklődését az árvák iránt felbresztetni, kellő szervezéssel pedig a legnagyobb fokú áldozatkészségre ösztönözni a zsidóságot.

— Az erdélyi zsidóságnak minden erejével arra kell törekednie, hogy tevékenysége ne csak a mai keretek között maradjon, hanem kiterjessze azt és a jövőben a fokozottabb igényeknek is meg tudjon felelni. Mint a Joint árvagondozó osztályának vezetője, kijelenthetem, hogy a központi bizottság eddigi tevékenységével meg vagyok elégedve s éppen az eddigi eredmények alapján remélem, hogy a jól kiépített szervezetben minden lehetségsé meg van a fejlődésnek.

Azon kérdésekre, hogy a Joint meddig fogja szubvencionálni az Erdélyi Árvagondozót, Czerszky ur a következő felvilágosítást adta:

— A Joint a hadiárvagondozásra vonatkozó programja szerint ezt az akciót 1924-ben be kellett volna fejeznie. Európa egyes országainak súlyos gazdasági helyzete, sm l ebben az akciót megindí-

tottuk, az amerikai központi bizottságot arra kértük, hogy az árvagondozás céljaira újabb alapozat engedélyezzen, melyek lehetővé tennék azt, hogy az árvák segélyezésére az 1925. évre is tartassanak. Az 1925-ös évre előirányzott szubvenció bizonyos csökkenést kell hogy szenvedjen s 1925 októberig be kell fejeződnie. Mindenesetre gondoskodik fogunk arról, hogy a visszavonulás időpontjában az Erdélyi Árvagondozó központjának bizonyos alap tisztosítását, melynek segítségével a központi bizottság tevékenységét megkönnyíthetjük. Veleményem szerint a központi bizottságunk legnagyobb figyelmét az árvák ipari kiképzésére kell irányítani, hogy ezáltal minél nagyobb számú árva álláshoz érhesse el.

— A legnagyobb szeretettel üdvözlöm a központi bizottságnak azon törekvését, hogy a vidéki árvák részére tanostothonokat állít fel. A magam részéről ezt a törekvést háromszázezer lejfel vagyok hajlandó támogatni abban az esetben ha az erdélyi zsidóság ezen intézmény fontosságának tudását áthutva megfelelő áldozatkészséget fog tanusítani s az intézmény mielőbbi srgós megvalósítását nem előtt fogja tartani. Ezt az ígéretet legfeljebb hat hétig tartom magamra nézve kötelezőnek, mert ha ezen idő alatt a terv megvalósítása nem volna keresztívíthető, a rendelkezéseimre álló összeget más hasonló intézmény céljaira fogom felhasználni.

— Eddigi eredményes tevékenységük azonban arra a meggyőződésre ad okot, hogy az erdélyi zsidóság teljes tudatában van ezen intézmény megvalósításának fontosságának. A legnagyobb erőköltséget elvégtelet lesz a Joint számára is, ha az Árvagondozó, melynek alapításában a Joint teljes erejével vett részt, a mi távozásunk után is áldásos tevékenységet fog kifejteni a szegény árvák érdekében és működését a mai keretek között fogja folytatni.

— Hiszem, hogy a konferencia nagy mértékben hozzájárult az árv probléma teljes megoldásához, miért is a jövő elé teljes bizalommal tekintek, abban a reményben, hogy az Erdélyi Árvagondozó maradandó és jelentős intézménye lett az erdélyi zsidó közösségnek.

Forradalmi mozgalmak Albániában

Bukarest, december 13. Alóniából érkező hírek szerint a december huszadikára kitűzött választások különböző iránylatu forradalmi mozgalmásokat váltottak ki. A kormány elhatározta, hogy kihirdeti az ostromállapotot.

Merényletet terveztek Krasszin ellen

Páris, dec. 13. A rendőrség tegnap az orosz követtség előtt letartóztatott egy revolvères nőt, aki bevallotta, hogy merényletet akart elővetni Krasszin ellen, mert családját megtildezték Orosz országban. Krasszin ma egybőbbent kihalgatáson jelent meg Doumergue köztársasági elnöknel, akinek bemutatta akreditáló levelét. Beszédében kijelentette, hogy küldetés a két nép régi barátságának helyreállítása és a szoros gazdasági együttműködés. Doumergue válaszában hangsúlyozta, hogy a francia nép hű marad ahhoz az elvhez, hogy nem szövetkezik be más államok befűgyeibe és ennek az elvnek kell irányadónak lennie a francia orosz viszonyban is. A gazdasági összeköttetés alapja a kölcsönös bizalom laust, melynek alapján a tárgyalások megkezdődhetnek.

Italmérésben

Jól bevezetett feltétlenül megízlelható ügynököket keresünk Cuj környékére. Ajánlatot Fehér Olga hirdetői irodájába kérünk Timisoara, str. Miron Costin 5. fost 4 — „Kulföldi vígócé” jellegre. 8284

A valódi Schicht „Szarvas” védjegyű szappan kiméli értékes fehérneműjét

Szenzációs premier!
Az első Amerikában készült film
POLA NEGRI-vel!

SELECT MOZGÓ

Hétfő, decemcer 15-től kezdve

Szenzációs premier!
Az első Amerikában készült film
POLA NEGRI-vel!

BELLA DONNA

Egy méregkeverő nő története 6 felvonásban

Szenzációs premier!

Szenzációs premier!

KÖZGAZDASÁG

Háromszorosára emelték fel a kisiparosok forgalmi adó pauszáját

Javaslat a külföldi szakmunkások ügyének rendezésére. Gyűlést tart a kolozsvári kamara iparososztálya

(Cluj Kolozsvár, december 13. Az Uj Kelet tudósítójától.) A kolozsvári kereskedelmi és iparkamara iparososztályának tagjai folyó hó 15-én az iparkamara tanácstermében gyűlést tartanak. A gyűlés tárgysorozatában a következő programponthoz szerepelnek: 1. A tanácsok beiratási díjak, 2. a forgalmi adónak p u ában való fizetése, 3. az üzlethelyiségek utáni adó, 4. betegsegélypénztári ügyek, 5. a külföldi szakmunkások kinttartása, 6. kamarai bizonyítványok kiadása magánfelek részére és 7. a kisipari kölcsönök ügye.

A gyűlésen a forgalmi adónak pauszában való fizetésével kapcsolatban szóvá fogják tenni azokat a kisipari panaszokat, amelyek a forgalmi adó megállapítása körül mutatkoznak. Ismeretes ugyanis, hogy a régebbi regisztrálás figyelembevételével kellene a pénzügyigazgatóság a forgalmi adó átalányát megállapítania, de a pénzügyigazgatóság a kivetésnél az utóbbi időben nem vette tekintetbe a regisztrálás alapján lefizetett forgalmi adó nagyságát, hanem önkényesen kétszeresére, sőt egyes esetekben háromszorosára emelte fel a kisiparosok által fizetendő évi általános forgalmi adó nagyságát. Ennek a bizonytalan helyzetnek megszüntetésére erőlyes akciót fognak indítani, amelynek módozatait ez a gyűlés fogja meghatározni.

Ugyancsak panasz tárgyává tesszik az üzlethelyiségek utáni adót is. A kisiparosok az üzlethelyek után fizetendő husz százalékos adót magasan tartják és a jelenlegi súlyos gazdasági krízisben ezt a megterhelést nem bírják elviselni.

Főszerepben:

POLA NEGRI

és

Conrad Nagel

A külföldi szakmunkások kinttartása ügyében a kamara vezetősége ismertetni fogja szoktat az iskolákat, amelyeket a kamara vezetősége és különböző ipari vállalatok indítottak. Ez a kérdés különösen a fémiparban okoz nagy bizonytalanságokat, mert belföldön elenyésző kis számban vannak fémipari szakmunkások és a munkaügyi minisztérium szigorító és gyakran ellentmondó rendeletei valóságos háozst teremtetek a külföldi szakmunkások alkalmazása terén. Eppen ezért a kamara vezetősége javasolni fogja, hogy a gyűlés terjesszen memorandumot a munkaügyi miniszterhez, hogy a helyzet szánására hozzon olyan rendeletet, amelyben megállapítja, hogy egyes szakmáknak hány külföldi szakmunkásra van szüksége és hogy ezek a munkások mennyi ideig tartózkodhatnak zavartalanul az ország területén. Javasolni fogja továbbá, hogy a külföldi szakmunkások alkalmazására állapítson meg öt évet és ennek ellenében utasítsa a vállalatokat, hogy ezen idő alatt képezzenek ki belföldi munkásokat a vállalatukban szükséges speciális munkák elvégzésére.

Románia és Csehszlovákia október havi külkereskedelme. Prágából jelentik: Statisztikai összeállítások szerint a csehszlovák állam Romániával való külkereskedelme október havában 53 millió cseh korona értéket képviselt.

Temesvári cég fizetéseképtelensége. Temesvárról jelentik: A temesvári Stoica és Kremer cég fizetéseképtelen lett és a törvényszéktől kényszerrengészégi eljárást megindítását kérte. Az akti-

vák 1,190 000 lej, a passzívák 1 910 432 lej. A cég hitelezőinek ötven százalékos kiegyezést ajánl fel. A törvényszék végrendeletűnek Noll Ferenc dr. ügyvédet nevezte ki a bejelentési határidő december 30. Az első tárgyalás 1925 január 18-án lesz megtartva.

Román áruk tarifakezvédménye a lengyel vasúti vonalon. Bukarestből jelentik: A bukaresti lengyel követ közölte a román közlekedésiügyi minisztériummal, hogy a lengyel kormány az új vasúti tarifa megállapításánál a román áruknak jelentős tarifaleszállítást biztosított.

Huszoötmilliárdos bankbuktás Budapestben. Budapestről jelentik: Tőzsdei körökben kínos szenzációként hatott a Gabon-kereskedelmi R. T. csődjének híre. A részvényirtárságnak, amely főleg bankügyletekkel foglalkozott, 25 milliárd a passzívája.

Kartell alakítanak a német és cseh keolngyarak. Berlintől jelentik: A német és cseh szlovák keolngyarak között tárgyalások indultak egy kartell megalakítására. A tárgyalások eredményre vezetnek s a kartell rövid időn belül életbe lép.

A mai valutapiac

A mai napon tovább szilárdult a devizapiac. A kereslet általában élénk volt, ezzel szemben a kínálat tartózkodóan viselkedett. Az árfolyamok a következők: O ztrák korona 355-360, magyar korona 370-375, cseh korona 5 98-6 05, francia frank 10 70-10 80, svájci frank 39 00-39 10, dollár 200 00-202 00, angol font 945-947, olasz lira 8 80-8 85.

Valutapiac december 13-án:

Bukaresti Devizák: Páris 1075, Berlin — London 943, Newyork 201 00, Róma 874 00, Zürich 38 90, Bécs 28 00, Prága 600, Budapest —

Bukaresti Valuták: Napoleon 735.—, márka 45 00, rona 185, török lira 105, font sterling 920, francia frank 10 80, svájci frank 37 00, olasz lira 830, drachma 380, dinár 275.—, dollár 197 00, lengyel márka 35 00, osztrák korona 28 00, magyar korona 27 00, cseh korona 560.

Zürich Nyiták—Zárlat: Berlin 122 90—122 90; Amsterdam 208 40—208 40, Newyork 216 50—516 50, London 2422 00—2422 00, Páris 2769 50—2769 50, Milánó 2225 00—2225 00, Prága 1557 50—1557 50, Budapest 70 25—70 25, Belgrád 775 00—775 00 Bukarest 258 50—252 50, Varsó 99 50—99 50, Bécs 72 80—72 80.

Párisi tőzsde: Bukarest 950, Zürich 362 50.

A legjobb minőségű

tejcsokoládé

minden üzletben kapható

Fajták: Chocolat au lait, Bosphora, Mocca, továbbá Bitter, Sec.

Csakis minőségkedvelőknek

Modern csomagolás

Csakis minőségkedvelőknek

KANDIA felírás garانتálja a minőséget

Rador

Kérje csak az

A. G. B. szöveteket

Les Successeurs d'Albert Godde, Bedin & Co.

Paris, Lyon, Tarare Mulhouse gyártmányait.

Bukaresti fiók: 70. Str. Carol — 2. Str. Caldarari.

Eladás kizárólag engros

Központi Bár

? ARIZONA ?

és még 15 elsőrendű attrakció.
Előadás kezdete 10 órakor.

Stoewer írógép. Gyár-
kepv. Kérjen Lepage
ajánlatot

SZÍNHÁZ - MŰVÉSZET

Az üvegcipő

Molnár Ferenc új színművének bemutatója a Kolozsvári Magyar Színházban

Aki remekművekben ismétli önmagát, annak könnyen megbocsát kritika és értő közönség. Molnár Ferenc azonban ma már trükköket ismételt, obligát molnárferenci fogásokat, melyek bármily szórakoztatóak, nem igényelhetik az irodalmi szempontból való elbírálást. Uj darabja: az „Üvegcipő” sok tekintetben a „Lilium”-ra emlékeztet, bár hiányzik belőle Molnár ezen egyetlen színpadi remekének könnyes lirizmusa, hamisának igazsága, impresszionának üdésége. Az „Üvegcipő” főalakjainak jellemzésében Molnár ezúttal sem tud szabadulni groteszk eszközeitől, jóllehet humora, éles megfigyelési erős fényként világítják meg a miljót, amelyben ezek az alakok mozognak.

A his pesti cselédlány fallegekben járó szerelme, bármily valószínűtlenül hat, mégis fanyar költészet levegőjét hozza a színpadra. De csak ötven százalékában, mert a színpadi hatás kedvéért Molnár szívesen áldozza fel a legigazabb hangokat is, hogy az érzelmes izelítő után hamisíthatóan jász-szólamokkal üdítse a közönséget. Az „Üvegcipő” figurái között a legigazabb, a legélesebb kétségkívül az öregedő, szerelmes, de józan pesti asszony alakja, aki tisztesség és érzésbeli lángolás Szilágyi és Csárybánc között vergődve, végül is vére szavára hallgat és bánatos megadásal adja oda magát a bűnnek, melyből menekülni akart. Sok igaz színnel festi Sipos Lajos műbutorosztalos alakját is a szerző. Ez az iparos, ez a ferencvárosi Homais ur, aki mintha Flaubert „Bovaryné”-jéből volna kivágva, éles megfigyelések groteszkéig túltöltött megrögzöttségének és az író mindig ható csufolóddó szellemének eredménye. Felművelt, önző nyársipogár, akit igazán senki sem szeretett és csak egy his pesti cselédlány „hisztérikus” rejtőzése teszi meg őt fallegek pilótájának, álmok lovagjának. Ha ezzel a nők irracionális izlését akarta Molnár jellemezni, ugy kétségkívül helyes uton indult el. Természetesen: a szokványos molnári rekvizitumok ezúttal sem maradtak el, mint a rendőrfőmester, a házmester alakja, akiket szerencsés kézzel és biztos színpadi érzéssel mozgat. A közönség vegyes érzelmekkel fogadta a darabot. A groteszk jeleneteken, a mindig pompás molnárferenci kiszólásokon természetesen jól mulattott, azonban a szerző magasabb törekvéseit nem honorálta. Ami viszont igen érthető, mert hiszen a mélyebb, poétikusabb lendületeket a szerző mindig derékban törli, valahányszor a színpadlág kedvéért erre szükség van. Így aztán egészen természetes, hogy mikor az „Égi szerelmek” és földi rejtőzések his cselédlánya végül is eléri célját és pilótáját: — az öreg kutortervezőt Lajosnak szólíthatja és letegez-

heti: a költői lendület jóízű humorba ocsap át, igaz, hogy élettel teljes, megható életábrázolást nyújtó humorba. Azt mondják: Molnár Ferenc ebben a darabjában tisztá költészetet, minden mellékcsók nélkül való költészetet nyújt. Ez tulzás. Egy sok szívvel, éles szemmel érző és látó művész alkotása, aki azonban nem tud szabadulni kompromisszumos szempontjaitól, mely hosszú színpadi írói pályáját jellemzi.

Az előadástól. Forgács Sándor feledhetetlen alakítást nyújtott Sipos ábrázolásával. Mély realitással, groteszk humorral játszotta meg szerepét, melyben érzelm, tépelődés, nyereség és meghatódás pompás harmóniában egyesült. Mellette Csellé Tóth Erzsébet exellált. Ez a fiatal színésznő nagyszerű fejlődésen ment át tavaly óta. Annyi új hang, új szín vegyült művészetébe, hogy ha ezekéak a hangoknak teljes rezonanciájára is szert fog tenni: a legzesebb jövőt jósolhatjuk neki. Naivitása, tude bája fluidumként áradt a színpadról és magával ragadta a közönséget. Poór Lili komoly, erős, szenvedélyes asszonyalakítás megkapó volt. Fratta ezúttal is jó volt. Epizód szerepeiben kiválótt nyújtottak: Izsó Mihályffy, Miklóssy Margit és Aldor Juliska. Külön említésre méltó Ildás Aláder rendőrkapitánya. Laczkó Aranka jelentéktelen szerepben is jót nyújtott. A többi szereplők is kellően illeszkedtek bele az együttesbe. (s. l.)

A MAGYAR SZÍNHÁZ ÉRTÉKES ÉRTELME

Vasárnap d. u.: Diadalmasszony (Operette újdonság 16-odszor, mérsékelt helyárrakkal, sorozat 168.)

Vasárnap este: Antónia (19-edszor, Puskás Béla és zenekarának közreműködésével, téletszünetben, Première helyárrakkal, sorozat 169)

Hétfő: Az üvegcipő (3-adszor, Rendes helyárrakkal, Napi bérlet 44 szám B, sorozat 170)

Kedd: A kis muszkák (Újdonság először, Rendes helyárrakkal, Premiérbérlet 25, sorozat 171)

Szerda: A kis muszkák (2-odszor, napibérlet 45 sz. A, sorozat 172)

Csütörtök: Kék szakáll (8-ik felesége (Tárai Ferenc főlépésével, premierhelyárrakkal, bérletszünetben, sorozat 173)

MOZGÓK MŰSORA

Select-mozgó. Vasárnap, dec. 14. Premier. Papa kedvence. Egy kis gyermek tragédiája, 5 felvonásban. George W. Peck elbeszélése után. Főszerepben a vilá hírv gyermek: Jackie Coogan.

Hétfő, dec. 15. Premier. Bella Donna. Egy mérekeverő története, 6 felvonásban. Főszerepben Pola Negri és Conrad Nagel.

Urania-mozgó. Vasárnap, december 14. Világfilm. Koenigsmark. II. rész. A rejtély megoldása. Hétfő, dec. 15. Humoros premier. A benzinkirály. Nevetteő amerikai vigjáték 5 felvonásban. Főszerepben Fatty.

Apollo-Mozgó. Vasárnap, december 14. A véres karnevál. Szenzációs büntíri dráma egy börtön életéből 6 felvonásban. Főszerepben Hip Hop.

Hétfő, december 15. A sítámaszk. Szenzációs amerikai kalanderdráma, 6 felvonásban. Főszerepben Harry de Grouta.

Nagy tétel férfi-, női és gyermek
trikóáru
érkezett
„ORIENT”
kendő és rövidáru nagykereskedéshez.
Cluj, Kornis-utca. Telefon 43.

Rojtozott
szaloncukor
esomagoló
papiros legfinomabb selyempapirból
legjobb színekből szortírozva
vizonteladónak is 1000 drbonként 32 lej,
utánvételt megrendelőt és azonnal szállít-
ható bármily meny- **H. BLOCH, Arad**
nyiségben. Papeterie

Nagy
karácsonyi vásár
Sándor
testvéreknél, Cluj
Reg. Ferdinand (v. Wesselényi) 13.
3 pár kötött női harisnya ... Lej 84
3 pár Flohr női harisnya 210
1 pár cárna női harisnya 85
1 pár fátol női harisnya 120
6 pár férfi sokni 144
Női reformnadrág 80
1 pár téli keztük, női és férfi .. 60
6 darab I-a férfi zsebkendő 90
Gyermek harisnyák, keztük, sapkák,
swetterek és férfi fehérneműek.
Mélyen leszállított árakban.

Konfekciósok figyelem!
Atvessünk nyersárkat mindennemű férfi-,
fiu- és gyermekkonfekció elkészítése céljából,
elsőrendű kivitelben. Gyermekkosztümök a
legdivatosabb fazonokban készülnek Pocsnitzi
mintára. Juttanyos árak. — A saűkséges
nyersanyagok kimutatója, valamint a munka-
díj-k ára kívánatra beküldetnek.
Fortuna in reprimere comerciala de
8245 haine si sapci pentru tar-
bati si copii **Marghita**

Telefon 12-29. „Rador” No 2398
BUZETZKÓ utóda
F. Kuck
Gal. Reg. Ferdinand No 2.
Szövet, vászon, fehérnemű, harisnya, flanel,
bélésárak és paplan nagyraktára.

GALVANI
A LEGJOBB ELEM
Gyártja: GALVANI-gyár Timisoara

remier!
készült film
RI-vel!

remier!

1910 482 lej. A
es kiegyezést ajánl
yelőnek Noll Ferenc
bejelentési határidő
s 1925 január 18-án

dvezménye a len-
jelentik: A buka-
omán közlekedésügyi
l formány az új
román árúknak je-
tt.

banbukás Buda-
Tózsdei körösben
a Gabon-kereske-
A részvényár-
yletekkel foglalho-

német és cseh
tük: A német és
tárgyalások indul-
ra. A tárgyalások
l rövid időn belül

spiac
árdult a devizapiac.
vált, ezzel szemben
ett. Az árfolyamok
355—360, magyar
5 98—6 05, francia
ank 39 00—39 10,
l font 945—947,

er 13 ás:
1075, Berlin —
óma 874 00, Zürich
, Budapest —
on 735—, marka
font sterling 920,
k 37 00, orosz lira
—, dollár 197 00,
ona 28 00, mag: ar

192 90 —122 90,
Newyork 316 50—
00, Páris 2769 50—
—2225 00 Prága
25—70 25 Belgrád
50—252 50 Varsó
180.
50, Zürich 362 50.

tasakok
rielben
b, Cluj-Kolozsvár
vzékot, mintákat

NA?
trakció,
órákor.

Lepage

**Kiváló minőségű,
kellames és üdítő**
tordai sör
Gyár: Turda, telefon 5. Főraktár: Cluj, telef. 394

DÉRI LAJOS szücsmester
Str. Memorandului (v. Unió-u.) 3. Telefon 12-12
Erdély legre-
gibb és leg-
szolidabb
szücsáruháza.
Vadbőröket legmagasabb áron veszünk!
LEGUJABB MODELLEK
Megbízható,
lelkiismeretes
kiszolgálás!

